

TROBADA DE DINAMITZADORS LINGÜÍSTICS MUNICIPALS

Biblioteca Can Torró (Alcúdia), 25 de setembre de 2018

Trobada convocada per la Regidoria de Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística de l'Ajuntament de Palma i per la Regidoria de Cultura, Normalització Lingüística, Transparència i Participació Ciutadana de l'Ajuntament d'Alcúdia, amb la col·laboració de la Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears i de la Direcció Insular de Política Lingüística del Consell de Mallorca.

PARTICIPANTS

Miquel Font Serralta – Ajuntament d'Alcúdia
Esperança Pérez Casellas – Ajuntament d'Artà
Margalida Adrover Cabrera – Ajuntament d'Inca
Agustí Aguiló Llofriu – Ajuntament de Calvià
Maria Àngela Melis Vila – Ajuntament de Capdepera
Caterina Janer Gomila – Ajuntament de Llucmajor
Isabel Andreu Nadal – Ajuntament de Manacor
Joan Moratinos Jaume – Ajuntament de Palma
Miquel Vives Mascaró – Ajuntament de Palma
Teresa Cànaves Llompart – Ajuntament de Pollença
Pere Llull Vives – Ajuntament de Sant Llorenç
Agnès Vanrell Sureda – Ajuntament de Santanyí
Jaume Perelló Perelló – Ajuntament de Son Servera
Carles Torres Torres – Consell de Formentera
Caterina Canyelles Marquès – Consell de Mallorca
Margalida Segura Portas – Consell de Mallorca
Beatriu Defior Barcons – Govern de les Illes Balears
Neus Sánchez Lendínez – Plataforma per la Llengua
Òscar-Adrià Ibáñez Ferreté – Plataforma per la Llengua

CONTINGUT

BLOC A. Situació actual de la llengua catalana a les Illes Balears.
BLOC B. El paper dels ajuntaments en el procés de normalització lingüística.
BLOC C. La dinamització lingüística en els serveis lingüístics municipals.
BLOC D. Coordinació, iniciatives i suport de les institucions per la normalització lingüística.

CONCLUSIONS

BLOC A. Situació actual de la llengua catalana a les Illes Balears

Normalitat lingüística significa viure plenament en una llengua; és a dir, utilitzar-la en tots els àmbits —social, cultural, comunicatiu, econòmic, institucional, educatiu, de relació interpersonal, etc.—, entenent que *utilitzar* comprèn tant aspectes actius (com ara parlar-la) com passius (veure-la present en el paisatge, per exemple). Aquesta normalitat només es produeix quan la llengua predomina en els àmbits i espais públics i quan la majoria de ciutadans tria viure en aquesta llengua i, per tant, la utilitza en els diferents àmbits privats.

En el cas de la llengua catalana a les Illes Balears, aquesta normalitat no es dona, perquè la llengua catalana és en bona part absent de molts de camps de la vida diària dels ciutadans: comerç, salut, mitjans de comunicació, informàtica i vida digital, assegurances, esport, economia, transport, justícia... i, a més, també és absent en una part important de la població, que en pot prescindir.

Es poden esmentar dos indicadors de la poca incidència de la política lingüística per normalitzar la llengua catalana: el primer és el manteniment de la submissió lingüística de la comunitat catalanoparlant, tant si interactua amb castellanoparlants com si ho fa amb parlants d'altres llengües presents a les Illes Balears; el segon, que la llengua catalana oral actual es continua degradant ràpidament. Aquestes dues circumstàncies haurien de posar en guàrdia totes les institucions de les Illes Balears, compromeses amb la normalització lingüística.

Malgrat que s'han fet progressos en alguns àmbits, com són l'Administració, l'educació, i en molt menor mesura, els mitjans de comunicació, no s'avança —o l'avenç és massa lent— cap a aquesta normalitat en altres àmbits que ja s'han esmentat abans i que són decisius per a la vida normal d'una llengua. A més, uns canvis socials i demogràfics tan dràstics com els que s'han produït a les Illes Balears aquests darrers gairebé trenta-tres anys de vigència de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, que va establir que el català com a llengua pròpia havia de ser present a diferents àmbits com per exemple els mitjans de comunicació i l'educació, exigien una política lingüística potent, constant i decidida.

Per contra, la política lingüística de les diferents institucions de les Illes Balears ha patit, en general, una greu insuficiència de finançament i de personal i una falta de continuïtat i planificació a llarg termini causada, sobretot, per les vel·leïtats polítiques. Per aquest motiu, la llengua és ben lluny de gaudir d'una oficialitat basada, segons explica el preàmbul de la dita Llei, “en un estatut de territorialitat, amb el propòsit de mantenir la primacia de cada llengua en el seu territori històric”, fins i tot en els àmbits en què ha avançat més.

La Llei de normalització lingüística preveu actuacions en una quantitat limitada d'àmbits i, per això, és necessari que se'n faci un desplegament en els camps que no tenen una regulació suficient, com és el cas del consum, de l'activitat comercial, dels serveis, etc. Amb tot, el problema més important que les diferents institucions (Govern,

consells i ajuntaments) haurien d'encarar immediatament és l'incompliment sistemàtic d'aquesta Llei, dels diversos reglaments i dels plans governamentals aprovats i vigents.

Finalment, les institucions de les Illes Balears també hauran de tenir molt present —i fer-hi front— la política lingüística de l'Estat, que no tan sols ha ignorat sempre el mandat constitucional de respectar i protegir les llengües diferents del castellà, sinó que ha estat bel·ligerant contra la llengua catalana, especialment aquests darrers anys, i els greus entrebancs que la falta d'oficialitat de la nostra llengua a la Unió Europea provoca en els usos oficials a les institucions de les Balears, de cada vegada més dependents de la tramitació europea.

BLOC B. El paper dels ajuntaments en el procés de normalització lingüística

Segons l'article 29.2.g de la Llei 20/2006, de 15 de desembre, municipal i de règim local de les Illes Balears, els ajuntaments són competents en normalització lingüística. D'altra banda, segons la Llei 3/1986 ja esmentada tenen l'obligació d'adoptar les mesures necessàries per fer efectius la promoció, el coneixement i l'ús normal de la llengua catalana (art. 4), n'han de regular l'ús en l'àmbit de les seves competències (art. 9.3) i hi han de destinar un pressupost per a actuacions. Per tant la política lingüística és un deure, tant pel que fa al seu funcionament intern com en les actuacions que afecten la ciutadania.

La realitat actual dels ajuntaments és que alguns tenen una mínima estructura tècnica dedicada al servei lingüístic, normalment els municipis més grans, i molts no tenen ni estructura ni pressupost; encara hi ha municipis que no han desplegat l'article 9.3 esmentat en el paràgraf anterior. Són molts menys els municipis que tenen una política lingüística que respongui als criteris de la Llei 3/1986 amb una estructura tècnica autònoma dins l'organigrama municipal i amb un responsable polític amb capacitat d'actuació dins els governs municipals. També és molt excepcional que aquests departaments tinguin molta visibilitat dins el municipi i disposin d'una seu pròpia o veu a les xarxes socials.

Les possibilitats de política lingüística dels municipis sobre la realitat del municipi són bastant àmplies a partir de les activitats municipals i les activitats d'entitats i associacions del municipi. Un dels camins d'actuació possible, que ja figura a diferents reglaments municipals d'ús de la llengua, és a través de la contractació pública; el fet de no actuar en aquest àmbit sol tenir com a conseqüència l'absència de la llengua.

Una altra via d'actuació dels ajuntaments en matèria de política lingüística seria a través de la col·laboració amb la resta d'institucions. Qui té més informació del que passa als municipis és l'ajuntament; per això una línia interessant d'actuació hauria de ser que les lleis preveïessin la voluntària funció col·laboradora/inspectora dels ajuntaments en reglamentació insular i de les Illes Balears. En la mateixa línia col·laboradora podria anar la competència insular de règim local a través de l'actual departament de cooperació local.

BLOC C. La dinamització lingüística en els serveis lingüístics municipals

La normalització lingüística a les institucions requereix una estructura tècnica per poder-se dur a terme que atengui a les disposicions reglamentàries de cada institució però alhora amb capacitat d'acció per dur endavant el programa intern i extern proposat pel responsable polític.

Les tasques i funcions de les persones que han d'estar dins aquesta estructura tècnica són tan diverses com les necessitats que pugui tenir una administració a l'hora de normalitzar la llengua catalana: gestió de programes, assessorament lingüístic, control i informació de la legalitat lingüística al municipi, anàlisi de necessitats lingüístiques de les activitats pròpies o concessionades, defensa dels drets lingüístics dels ciutadans, coordinació tècnica de la política lingüística general al municipi, propostes de regulació normativa, gestió de la toponímia municipal, elaboració d'estadístiques lingüístiques, etc.

L'assessorament lingüístic és l'activitat bàsica que ocupa la majoria de les persones que es dediquen a la normalització lingüística dins les institucions de les Illes Balears. I és una funció molt important, perquè està relacionada amb la qualitat lingüística, un punt irrenunciable dels missatges i textos, tant orals com escrits, de l'Administració pública. Tot i això, la figura del normalitzador lingüístic municipal no pot quedar reduïda a aquesta funció, ja que les altres funcions són imprescindibles.

L'anàlisi de la realitat actual dels departaments que han de dur a terme totes aquestes tasques mostra una primera constatació: que no existeixen més que excepcionalment departaments municipals encarregats de la normalització lingüística i que, fins i tot en el cas d'ajuntaments que tenen servei lingüístic, la seva activitat està molt subordinada a altres necessitats municipals. Una segona constatació, molt important, és que hi ha molta mancança de personal pel volum de feina que s'hauria de fer. En general, les persones que treballen en aquests serveis lingüístics, algunes a temps complet però d'altres com a tècnics compartits amb altres tasques dels ajuntaments (biblioteca, arxiu, cultura, administració...), duen a terme una activitat poc enfocada a la política lingüística municipal i menys encara a incorporar la llengua catalana a la societat. És necessari un augment del personal dedicat a la normalització lingüística.

Una eina que ja empren alguns departaments lingüístics d'algunes institucions de les Illes Balears són els protocols d'actuació. Es fonamenten en la normativa aprovada i estableixen un regiment de l'ús de la llengua en alguna activitat, o bé regulen el funcionament de tasques concretes dels departaments lingüístics com ara la correcció de textos. En el primer cas, és una eina potent per corregir els usos lingüístics espontanis, que sempre van en contra del català, i en el segon serveixen per col·locar el departament lingüístic d'una manera més central en el funcionament de l'organització municipal.

Hi ha reglaments municipals que preveuen la incorporació de clàusules lingüístiques en la contractació municipal per evitar l'incompliment de normativa i per actuar d'acord amb els plans d'actuació governamentals. Amb tot, totes aquestes tasques relacionades amb la contractació (anàlisi de les necessitats lingüístiques d'un determinat contracte, generació de les clàusules, organització del control perquè es compleixin o actuacions

davant els incompliments) suposen molt d'esforç per als departaments de normalització. És necessària molta coordinació amb la resta de departaments municipals.

El departament lingüístic en cap cas no pot substituir les tasques lingüístiques d'altres departaments municipals, més aviat és un col·laborador/orientador perquè tots els departaments facin una política lingüística coherent i adaptada a la normativa.

BLOC D. Coordinació, iniciatives i suport de les institucions per la normalització lingüística

Una bona política lingüística de les Illes Balears requereix que les diferents institucions (Govern, consells i ajuntaments) **augmentin l'estructura tècnica** que hi tenen dedicada i també augmentin **els recursos humans i materials**.

Sobre l'organització del personal, tant de l'existent com del que s'incorpori, hi ha diverses opcions. S'apunta la possibilitat de creació d'**estructures supramunicipals**, que permetrien rendibilitzar els recursos i, a més, coordinar i impulsar més uniformement les activitats de dinamització lingüística en diversos àmbits (comerç, esports...). Aquesta solució de mancomunar recursos també es podria explorar per a les tasques vinculades amb l'assessorament lingüístic.

Sigui quina sigui l'organització, les estructures tècniques han d'estar del tot coordinades. Una figura que seria interessant que el Govern tingués és un **coordinador per a la política lingüística**, amb la seva conseqüent oficina. Seria una figura política de coordinació dins el Govern, i d'aquest amb els consells i amb els ajuntaments. La coordinació s'hauria de vehicular a través de la xarxa tècnica. Evidentment hauria d'aconseguir que davant un problema lingüístic qualsevol, que afectàs més d'una institució, estigués protocol·litzada la possible solució. Aquesta coordinació de la política lingüística a les Illes Balears obriria nous camps d'actuació amb projectes generals.

La **coordinació tècnica de la normalització lingüística** hauria de ser, entre moltes altres, una de les funcions de les places de tècnics de totes les institucions de les Illes Balears. Aquesta coordinació no hauria de dependre d'una estructura jeràrquica, sinó que hauria de ser horitzontal. Per això convindria tenir grups de correu i de missatgeria estrictament dedicats a aquesta coordinació. Una de les característiques hauria de ser la rapidesa del contacte per cercar una solució igualment ràpida.

D'altra banda, també es podrien coordinar els recursos disponibles amb la potenciació d'un assessorament terminològic, un assessorament jurídic o qualsevol altre que ajudàs la xarxa tècnica a resoldre problemes.

Com s'ha vist abans en el bloc A, hi ha la **necessitat de desplegament normatiu** per ser capaços d'incorporar la llengua catalana als diversos camps on no té presència: disposicions lingüístiques de la llei de consum, restitució de les disposicions lingüístiques a la llei del comerç, etc. Si es fes així, es podria atribuir una **funció coordinadora o inspectora de la política lingüística general dins els municipis als departaments lingüístics municipals**, en el cas dels ajuntaments que voluntàriament la

volguessin assumir. Seria per exemple una concreció pràctica de la col·laboració de què es parla en el primer paràgraf.

Aquesta política lingüística general hauria d'atendre alguns problemes molt greus que afecten totes les institucions, com és el cas de la implantació de l'**administració electrònica** i la impossibilitat d'emprar la llengua catalana amb normalitat a les plataformes digitals estatals. En el cas de la contractació, és molt necessària una **plataforma de contractació de les Illes Balears** a semblança d'altres que ja hi ha en funcionament.

A partir del plantejament que es va fer en el consens lingüístic de l'any 1986, **no hi pot haver espais on la llengua catalana estigui vetada**, com és el cas del *Diari Oficial de la Unió Europea*. És clar que és un problema que depassa les possibilitats de tota l'administració de les Illes Balears. S'hauria de cercar una acció coordinada amb les institucions de Catalunya, del País Valencià i de Catalunya Nord per canviar aquesta situació.

S'hauria d'aconseguir l'**eficàcia dels recursos dedicats a la normalització lingüística** de les institucions de les Illes Balears, i aquestes haurien d'assolir la col·laboració i la implicació de les associacions, empreses i ciutadans. Les subvencions en aquest marc són una eina possible per resoldre la falta de finançament d'algunes activitats necessàries, però s'ha d'analitzar si és millor per arribar als mateixos objectius un desplegament normatiu, o bé els dos mètodes simultàniament.

Una estructura tècnica potent podria permetre que l'exigència lingüística de les institucions al seu personal no descansi únicament en la superació d'una prova de nivell. Es podria provar, per al personal actual de les institucions, que es vagi emprant el català en les tasques diàries com a camí per tenir reconeguda l'adequació lingüística.

Algunes de les tasques atribuïdes fins ara als assessors lingüístics no són les més productives per aconseguir la normalitat de la llengua catalana, fins i tot poden anar en contra, com és la publicació bilingüe en el BOIB. En aquest cas, el Govern hauria de revisar les tasques que encomana als ajuntaments i consells, que alhora són derivades als serveis lingüístics, amb un consum d'esforços considerables sense cap guany per a la normalitat lingüística.

Per contra, els tècnics lingüístics **haurien de tenir com una de les prioritats que es compleixi la normativa**, per tant amb capacitat d'actuació, i participar en els dubtes que es puguin originar sobre aquesta. Un altre camp d'actuació urgent i paral·lel a l'anterior, normalment previst a les normatives, és **preveure les conseqüències lingüístiques de les activitats municipals**, i si és necessari intervenir-hi a través de **clàusules lingüístiques** a la contractació o de **protocols d'actuació**. Amb tot això esdevindrien figures més centrals dins les diferents organitzacions.

Es considera profitosa la trobada i es proposa fer-ne una segona edició, en la qual s'intentarà que participin tècnics de Menorca i d'Eivissa, per a la qual cosa s'hauria de designar lloc i data de trobada.